Test Booklet No.
ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ ਨੰ.

Subject : GEOGRAPHY
Code : 313 EPB
Medium : English and Punjabi

(Do not open this Test Booklet until you are asked to do so)
(ਇਹ ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ)

Test Booklet Code
ਟੈਸਟ ਬੁੱਕਲੇਟ ਕੋਡ

C

Time Allowed : **45** minutes ਸਮਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ : **45** ਮਿੰਟ	Maximum Marks : **200** ਕੁੱਲ ਅੰਕ : **200**	Total Questions : **50** ਕੁੱਲ ਸਵਾਲ : **50**	Number of questions to be answered : **40** ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ : **40**

Kindly read the Instructions given on this Page and Back Page carefully before attempting this Question Paper.
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪੰਨੇ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ।

Important Instructions for the Candidates :

1. This Test Booklet contains **50** questions printed in English and Punjabi. Out of these, the candidate is required to answer any **40** questions. If a candidate answers more than 40 questions, the first 40 answered questions will be considered for evaluation.
2. When you are given the OMR Answer Sheet, fill in your particulars on it carefully with **blue/black** ball point pen only.
3. Use only Blue/Black Ball Point Pen for marking responses.
4. The CODE for this Test Booklet is **C**. Make sure that the CODE printed on the OMR Answer Sheet is the same as that on this Test Booklet. Also ensure that your Test Booklet No. and OMR Answer Sheet No. are exactly the same. In case of discrepancy, the candidate should immediately report the matter to the Invigilator for replacement of both the Test Booklet and the OMR Answer Sheet. No claim in this regard will be entertained after five minutes from the start of the examination.
5. Before attempting the question paper kindly check that this Test Booklet has total **28** pages and OMR Answer Sheet consists of one sheet. At the start of the examination within first five minutes, candidates are advised to ensure that all pages of Test Booklet and OMR Answer Sheet are properly printed and they are not damaged in any manner.
6. Each question has four answer options. Out of these four options choose the **MOST APPROPRIATE OPTION** and darken/blacken the corresponding circle on the OMR Answer Sheet with a Blue/Black Ball Point Pen.
7. Five (5) marks will be given for each correct answer. One (1) mark will be deducted for each incorrect answer. If more than one circle is found darkened/blackened for a question, then it will be considered as an incorrect answer. Unanswered questions will be given no mark.

P.T.O.

ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ :

1. ਇਸ ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ **50** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਛਪੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ **40** ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਮੀਦਵਾਰ 40 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ 40 ਦਿੱਤੇ ਉੱਤਰਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
2. ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਤੇ ਸਿਰਫ **ਨੀਲੇ/ਕਾਲੇ** ਬਾਲ ਪੁਆਇੰਟ ਪੈੱਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਵੇਰਵੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਭਰੋ।
3. ਉੱਤਰ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਨੀਲੇ/ਕਾਲੇ ਬਾਲ ਪੁਆਇੰਟ ਪੈੱਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।
4. ਇਸ ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦਾ **ਕੋਡ C** ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਕਿ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ **ਕੋਡ** ਉਹ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਕੋਡ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ ਨੰਬਰ ਅਤੇ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਨੰਬਰ ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਖ-ਵਖ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੁਰੰਤ ਇਸਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ ਅਤੇ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਲੈ ਲਵੇ । ਇਮਤਿਹਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
5. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਲਵੋ ਕਿ ਇਸ ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ **28** ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਇੱਕ ਸ਼ੀਟ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ ਅਤੇ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।
6. ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਚਾਰ ਉੱਤਰ ਵਿਕਲਪ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਚਾਰ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ **ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਕਲਪ** ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੀਲੇ/ਕਾਲੇ ਬਾਲ ਪੁਆਇੰਟ ਪੈਨ ਨਾਲ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹਾ/ਕਾਲਾ ਕਰੋ।
7. ਹਰੇਕ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਲਈ ਪੰਜ (5) ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਹਰੇਕ ਗਲਤ ਉੱਤਰ ਲਈ ਇੱਕ (1) ਅੰਕ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੱਕਰ ਗੂੜ੍ਹੇ/ਕਾਲੇ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਉੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕ.ਪ.ਪ.

Name of the Candidate (in Capital Letters) : ______________________________
ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਨਾਮ (ਵੱਡੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ) :

Application Number (in figures) : ______________________________
ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ (ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ) :

Roll Number (in figures) : ______________________________
ਰੋਲ ਨੰਬਰ (ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ) :

Centre of Examination (in Capital Letters) : ______________________________
ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ (ਵੱਡੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ) :

Candidate's Signature : ____________________ Invigilator's Signature : ____________________
ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤ : ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੇ ਦਸਤਖਤ :

Facsimile signature stamp of Centre Superintendent : ______________________________
ਸੈਂਟਰ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੀ ਦਸਤਖਤ ਮੋਹਰ :

1. Who, of the following, defined Human Geography as "Conception resulting from a more synthetic knowledge of the physical laws governing our earth and of the relations between the living beings which inhabit it" ?

(1) Ratzel (2) Blache

(3) Taylor (4) Semple

2. ''Geography is the study of human beings and environment where nature is supreme that dictates the lifestyle of human beings.'' Identify the geographical approach referred to in this statement from the following.

(1) Possibilism (2) Environmental Determinism

(3) Behaviouralism (4) Humanism

3. Which of the following geographers described the 'state/country' as a 'living organism' ?

(1) French (2) German

(3) Australian (4) Indian

4. Which of the following country's population ***does not*** have triangular shaped age-sex pyramid ?

(1) Australia (2) Bangladesh

(3) Nigeria (4) Mexico

5. Which of the following approaches was initially proposed by the International Labour Organization ?

(1) Basic needs approach (2) Income approach

(3) Capability approach (4) Welfare approach

6. Which of the following is ***not*** one of the pillars of Human Development ?

(1) Equity (2) Affordability

(3) Sustainability (4) Empowerment

7. In which country is milk transported from farms to factories through pipelines ?

(1) India (2) New Zealand

(3) Canada (4) Mexico

8. What is the pattern of settlement that develops around a lake ?

(1) Rectangular pattern (2) Linear pattern

(3) T-shaped pattern (4) Circular pattern

SPACE FOR ROUGH WORK

1. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਭੂਗੋਲ ਨੂੰ "ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੌਤਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ" ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ?

(1) ਰਟਜ਼ਲ (2) ਬਲਾਸ਼
(3) ਟੇਲਰ (4) ਸੈਮਪਲ

2. 'ਭੂਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਸਰਬਉੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।' ਇਸ ਕਥਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਭੂਗੋਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ

(1) ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਦ (2) ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਿਰਧਾਰਣਵਾਦ
(3) ਵਿਵਹਾਰਵਾਦ (4) ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦ

3. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਭੂਗੋਲਕਾਰ ਨੇ 'ਰਾਜ/ਦੇਸ਼' ਨੂੰ 'ਜੀਵੰਤ ਜੀਵ' ਦੱਸਿਆ ਹੈ ?

(1) ਫਰਾਂਸੀਸੀ (2) ਜਰਮਨ
(3) ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ (4) ਭਾਰਤੀ

4. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਤਿਕੋਣੀ ਆਕਾਰ ਦਾ ਉਮਰ-ਲਿੰਗ ਪਿਰਾਮਿਡ ***ਨਹੀਂ*** ਹੈ ?

(1) ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ (2) ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼
(3) ਨਾਈਜੀਰੀਆ (4) ਮੈਕਸੀਕੋ

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਿਰਤ ਸੰਗਠਨ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

(1) ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ (2) ਆਮਦਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ
(3) ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ (4) ਭਲਾਈ ਦੀ ਪਹੁੰਚ

6. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ **ਨਹੀਂ** ਹੈ ?

(1) ਬਰਾਬਰੀ (2) ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਣਾ
(3) ਟਿਕਾਊ ਸਥਿਰਤਾ (4) ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ

7. ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਪਾਈਪ ਲਾਈਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਾਰਮਾਂ ਤੋਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

(1) ਭਾਰਤ (2) ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ
(3) ਕੈਨੇਡਾ (4) ਮੈਕਸੀਕੋ

8. ਇੱਕ ਝੀਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਸਤੀ ਦਾ ਪੈਟਰਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(1) ਆਇਤਾਕਾਰ ਪੈਟਰਨ (2) ਲੀਨੀਅਰ ਪੈਟਰਨ
(3) ਟੀ-ਆਕਾਰ ਦਾ ਪੈਟਰਨ (4) ਗੋਲਾਕਾਰ ਪੈਟਰਨ

SPACE FOR ROUGH WORK

9. Which of the following is ***not*** a push factor for the migration of the rural population in India ?

(1) High population pressure on the land

(2) Availability of regular work

(3) Lack of basic infrastructural facilities like health care, education, etc

(4) Local conflicts

10. When and by whom was the first Human Development Report published ?

(1) WHO in 1992 (2) UNDP in 1992

(3) WHO in 1991 (4) UNDP in 1990

11. Among the following, which was the least populated state in 2011 ?

(1) Haryana (2) Tripura

(3) Jharkhand (4) Sikkim

12. Which of the following States registered the highest population growth rate during 2001 – 2011 ?

(1) Karnataka (2) Tamil Nadu

(3) Rajasthan (4) Maharashtra

13. Dhani is an example of ____________________ type of rural settlements.

Fill in the blank with the correct option.

(1) Hamleted (2) Dispersed

(3) Semi-clustered (4) Clustered

14. Which of the following towns developed as a satellite town ?

(1) Rohtak (2) Sindri (3) Dispur (4) Mhow

15. ______________________ is an example of ancient towns in India.

Fill in the blank with the correct option.

(1) Madurai (2) Hyderabad (3) Kolkata (4) Delhi

16. 'Boro', 'Aman' and 'Aus' are __________________ .

Fill in the blank with the correct option.

(1) tribes which are found in the north-eastern part of India

(2) types of folk dance

(3) names of rice crops

(4) types of cotton crop

SPACE FOR ROUGH WORK

9. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਕਾਰਕ ***ਨਹੀਂ*** ਹੈ ?

(1) ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਦਬਾਅ

(2) ਨਿਯਮਤ ਕੰਮ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ

(3) ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ, ਸਿੱਖਿਆ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ

(4) ਸਥਾਨਕ ਟਕਰਾਅ

10. ਪਹਿਲੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਰਿਪੋਰਟ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ?

(1) 1992 ਵਿੱਚ ਡਬਲਯੂ. ਐਚ. ਓ. (2) 1992 ਵਿੱਚ ਯੂ. ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ.

(3) 1991 ਵਿੱਚ ਡਬਲਯੂ. ਐਚ. ਓ. (4) 1990 ਵਿੱਚ ਯੂ. ਐੱਨ. ਡੀ. ਪੀ.

11. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 2011 ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਕਿਹੜਾ ਸੀ ?

(1) ਹਰਿਆਣਾ (2) ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ (3) ਝਾਰਖੰਡ (4) ਸਿੱਕਮ

12. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਰਾਜ ਨੇ 2001-2011 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਧਾ-ਦਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ?

(1) ਕਰਨਾਟਕ (2) ਤਮਿਲਨਾਡੂ (3) ਰਾਜਸਥਾਨ (4) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

13. ਢਾਣੀ ____________ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੇਂਡੂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ।

(1) ਹੈਮਲੇਟਡ (2) ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ

(3) ਅਰਧ-ਕਲਸਟਰਡ (4) ਕਲਸਟਰਡ

14. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਸ਼ਹਿਰ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ ?

(1) ਰੋਹਤਕ (2) ਸਿੰਦਰੀ (3) ਦਿਸਪੁਰ (4) ਮਹੂ

15. ____________ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਸਬਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ।

(1) ਮਦੁਰਾਈ (2) ਹੈਦਰਾਬਾਦ

(3) ਕੋਲਕਾਤਾ (4) ਦਿੱਲੀ

16. 'ਬੋਰੋ', 'ਅਮਨ' ਅਤੇ 'ਔਸ' ____________ ਹਨ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ।

(1) ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਬੀਲੇ

(2) ਲੋਕ ਨਾਚ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

(3) ਚਾਵਲ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

(4) ਕਪਾਹ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

SPACE FOR ROUGH WORK

17. Pykara Hydroelectric Plant was built in ________________.

Fill in the blank with the correct option.

(1) 1929 (2) 1931

(3) 1932 (4) 1942

18. The total utilisable water resources in India is about __________________ cubic km.

Fill in the blank with the correct option.

(1) 4,000 (2) 1,969

(3) 1,869 (4) 1,122

19. The first radio programme was broadcast in India in ______________.

Fill in the blank with the correct option.

(1) 1910 (2) 1913

(3) 1923 (4) 1932

20. Which of the following is a land-locked harbour ?

(1) Paradwip port

(2) Tuticorin port

(3) Haldia port

(4) Visakhapatnam port

21. Which of the following ports is confronted with the problem of silt accumulation ?

(1) Mumbai port (2) New Mangalore port

(3) Kolkata port (4) Paradwip port

22. Where is the headquarter of the 'Organisation of the Petroleum Exporting Countries' (OPEC) ?

(1) Montevideo (2) Vienna

(3) Minsk (4) Aden

23. The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) was transformed into the World Trade Organization in _________________.

Fill in the blank with the correct option.

(1) 1995 (2) 1991

(3) 2005 (4) 1976

SPACE FOR ROUGH WORK

17. ਪਾਈਕਾਰਾ ਹਾਇਡਰੋ-ਇਲੈਕਟਰਿਕ ਪਲਾਂਟ ____________ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ।

(1) 1929 (2) 1931

(3) 1932 (4) 1942

18. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਵਰਤਣਯੋਗ ਜਲ ਸਰੋਤ ਲਗਭਗ ___________ ਘਣ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ।

(1) 4,000 (2) 1,969

(3) 1,869 (4) 1,122

19. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ___________ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ।

(1) 1910 (2) 1913

(3) 1923 (4) 1932

20. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਬੰਦਰਗਾਹ ਲੈਂਡ-ਲੌਕਡ ਹੈ ?

(1) ਪੈਰਾਦਵੀਪ ਬੰਦਰਗਾਹ (2) ਤੂਤੀਕੋਰਿਨ ਬੰਦਰਗਾਹ

(3) ਹਲਦੀਆ ਬੰਦਰਗਾਹ (4) ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਬੰਦਰਗਾਹ

21. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਗਾਦ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ?

(1) ਮੁੰਬਈ ਬੰਦਰਗਾਹ

(2) ਨਵੀਂ ਮੰਗਲੌਰ ਬੰਦਰਗਾਹ

(3) ਕੋਲਕਾਤਾ ਬੰਦਰਗਾਹ

(4) ਪੈਰਾਦਵੀਪ ਬੰਦਰਗਾਹ

22. "ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਨਿਰਯਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ" (ਓਪੇਕ) ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

(1) ਮੋਂਟੇਵੀਡੀਓ (2) ਵਿਏਨਾ

(3) ਮਿਨਸਕ (4) ਏਡਨ

23. ਟੈਰਿਫ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਬਾਰੇ ਆਮ ਸਮਝੌਤਾ (ਜੀ.ਏ.ਟੀ.ਟੀ.) ਨੂੰ __________ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ।

(1) 1995 (2) 1991

(3) 2005 (4) 1976

SPACE FOR ROUGH WORK

24. Canberra was planned by ______________.

Fill in the blank with the correct option.

(1) Patrick Geddes
(2) Walter Burley Griffin
(3) Jean Gottmann
(4) George Zipf

25. Match **List-I** with **List-II** :

List-I (Approaches in Human Geography)	**List-II (Broad features)**
(A) Areal Differentiation	(I) Identifying the uniqueness of any region and understanding how and why it is different
(B) Spatial Organisation	(II) Application of quantitative techniques in Geography
(C) Behavioural School	(III) Discontent with quantitative revolution and its dehumanized manner of doing Geography
(D) Post-modernism	(IV) Focus on local context

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (III), (D) – (IV)
(2) (A) – (I), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (IV)
(3) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (IV), (D) – (III)
(4) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)

26. Identify from the following, the correct statements with reference to the characteristics of intensive subsistence agriculture dominated by wet paddy cultivation.

(A) Land holdings are very small due to the high density of population.
(B) Farmers work with the help of family labour leading to intensive use of land.
(C) Farm yard manure is used to maintain the fertility of the soil.
(D) The yield per unit area is low, but productivity per labour is high.

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A), (B) and (D) only
(2) (A), (C) and (D) only
(3) (A), (B) and (C) only
(4) (B), (C) and (D) only

SPACE FOR ROUGH WORK

24. ਕੈਨਬਰਾ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ______________ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ।

(1) ਪੈਟਰਿਕ ਗੇਡੇਸ

(2) ਵਾਲਟਰ ਬਰਲੀ ਗ੍ਰਿਫਿਨ

(3) ਜੀਨ ਗੌਟਮੈਨ

(4) ਜਾਰਜ ਜ਼ਿਪਫ

25. ਸੂਚੀ-I ਅਤੇ ਸੂਚੀ-II ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :

ਸੂਚੀ-I (ਮਨੁੱਖੀ ਭੂਗੋਲ ਦੀਆਂ ਪਹੁੰਚਾਂ)	**ਸੂਚੀ-II (ਵਿਆਪਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ)**
(A) ਖੇਤਰੀ ਭਿੰਨਤਾ	(I) ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ
(B) ਸਥਾਨਿਕ ਸੰਗਠਨ	(II) ਭੂਗੋਲ ਵਿੱਚ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ
(C) ਵਿਵਹਾਰਕ ਸਕੂਲ	(III) ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਢੰਗ
(D) ਉੱਤਰ-ਆਧੁਨਿਕਤਾਵਾਦ	(IV) ਸਥਾਨਕ ਸੰਦਰਭ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋਃ

(1) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (III), (D) – (IV)

(2) (A) – (I), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (IV)

(3) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (IV), (D) – (III)

(4) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)

26. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗਿੱਲੇ ਝੋਨਾ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਦਬਦਬੇ ਵਾਲੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਕਥਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ।

(A) ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਉੱਚ ਘਣਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ।

(B) ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਾਧੂ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(C) ਖੇਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦੀ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(D) ਪ੍ਰਤੀ ਇਕਾਈ ਖੇਤਰਫਲ ਉਪਜਾਊ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵੱਧ ਹੈ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋਃ

(1) ਸਿਰਫ਼ (A), (B) ਅਤੇ (D)

(2) ਸਿਰਫ਼ (A), (C) ਅਤੇ (D)

(3) ਸਿਰਫ਼ (A), (B) ਅਤੇ (C)

(4) ਸਿਰਫ਼ (B), (C) ਅਤੇ (D)

SPACE FOR ROUGH WORK

27. Arrange the following agricultural regions from equator to pole :

(A) Commercial grain farming in the Prairies

(B) Reindeer rearing by the Eskimos

(C) Tea plantations of north-east India

(D) Primitive subsistence farming in Indonesia

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (C), (D), (A), (B)
(2) (D), (C), (A), (B)
(3) (D), (C), (B), (A)
(4) (C), (D), (B), (A)

28. Arrange the following as per the stages of demographic transition model :

(A) Population growth is slow due to high birth and high death rate.

(B) Fertility remains high, but mortality declines at a faster pace.

(C) Fertility declines at a faster pace, but mortality declines gradually.

(D) Population growth is slow due to low birth and low death rate.

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A), (B), (C), (D)
(2) (A), (C), (B), (D)
(3) (D), (B), (C), (A)
(4) (D), (C), (B), (A)

29. Match **List-I** with **List-II** :

	List-I (Station)		**List-II (Trans-Continental Railway)**
(A)	Chita	(I)	Australian Trans-Continental Railway
(B)	Winnipeg	(II)	Union Pacific Railway
(C)	Broken Hill	(III)	Trans-Siberian Railway
(D)	Chicago	(IV)	Trans-Canadian Railway

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (III), (D) – (IV)

(2) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)

(3) (A) – (II), (B) – (I), (C) – (IV), (D) – (III)

(4) (A) – (III), (B) – (II), (C) – (IV), (D) – (I)

SPACE FOR ROUGH WORK

27. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਖੰਭੇ (ਪੋਲ) ਤੱਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਰੋ :

(A) ਪ੍ਰੈਰੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਖੇਤੀ

(B) ਐਸਕੀਮੋਸ ਦੁਆਰਾ ਰੇਨਡੀਅਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ

(C) ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਚਾਹ ਰੋਪਣ

(D) ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲੀ ਜੀਵਨ ਨਿਰਵਾਹ ਦੀ ਖੇਤੀ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

(1) (C), (D), (A), (B)
(2) (D), (C), (A), (B)
(3) (D), (C), (B), (A)
(4) (C), (D), (B), (A)

28. ਜਨਸੰਖਿਆ ਪਰਿਵਰਤਨ ਮਾਡਲ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਕਰੋ

(A) ਵੱਧ ਜਨਮ ਦਰ ਅਤੇ ਵੱਧ ਮੌਤ ਦਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੌਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(B) ਜਣਨ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੌਤ ਦਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(C) ਜਣਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘਟਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੌਤ ਦਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਦੀ ਹੈ।

(D) ਘੱਟ ਜਨਮ ਅਤੇ ਘੱਟ ਮੌਤ ਦਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜਨਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੌਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

(1) (A), (B), (C), (D)
(2) (A), (C), (B), (D)
(3) (D), (B), (C), (A)
(4) (D), (C), (B), (A)

29. ਸੂਚੀ-I ਅਤੇ ਸੂਚੀ-II ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :

ਸੂਚੀ-I (ਸਟੇਸ਼ਨ)	ਸੂਚੀ-II (ਅੰਤਰ-ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਰੇਲਵੇ)
(A) ਚਿਤਾ	(I) ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਅੰਤਰ-ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਰੇਲਵੇ
(B) ਵਿਨੀਪੈਗ	(II) ਯੂਨੀਅਨ ਪੈਸਿਫਿਕ ਰੇਲਵੇ
(C) ਬ੍ਰੋਕਨ ਹਿਲ	(III) ਟ੍ਰਾਂਸ-ਸਾਈਬੇਰੀਅਨ ਰੇਲਵੇ
(D) ਸ਼ਿਕਾਗੋ	(IV) ਟ੍ਰਾਂਸ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਰੇਲਵੇ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

(1) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (III), (D) – (IV)
(2) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)
(3) (A) – (II), (B) – (I), (C) – (IV), (D) – (III)
(4) (A) – (III), (B) – (II), (C) – (IV), (D) – (I)

SPACE FOR ROUGH WORK

30. Arrange the following copper mines in North to South direction :

(A) Alwar

(B) Bhilwara

(C) Khetri

(D) Udaipur

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (B), (D), (C), (A)
(2) (C), (B), (A), (D)
(3) (B), (C), (D), (A)
(4) (C), (A), (B), (D)

31. Arrange the agricultural development of India in chronological order from Independence to the present day :

(A) Green Revolution

(B) Agro-Climatic Planning

(C) Intensive Agricultural District Programme

(D) National Mission for Sustainable Agriculture

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (C), (A), (B), (D)
(2) (B), (C), (D), (A)
(3) (B), (A), (D), (C)
(4) (D), (A), (C), (B)

32. Match **List-I** with **List-II** :

	List-I (Energy Type)		**List-II (Key Locations/Regions)**
(A)	Nuclear energy	(I)	Gujarat and Rajasthan
(B)	Wind energy	(II)	West Coast of India
(C)	Tidal energy	(III)	Tarapur
(D)	Geothermal energy	(IV)	Manikaran

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A) – (I), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (IV)
(2) (A) – (III), (B) – (I), (C) – (II), (D) – (IV)
(3) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)
(4) (A) – (II), (B) – (IV), (C) – (III), (D) – (I)

SPACE FOR ROUGH WORK

30. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਤਾਂਬੇ ਦੀਆਂ ਖਾਣਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਕਰੋ -

(A) ਅਲਵਰ

(B) ਭੀਲਵਾੜਾ

(C) ਖੇਤਰੀ

(D) ਉਦੈਪੁਰ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

(1) (B), (D), (C), (A)
(2) (C), (B), (A), (D)
(3) (B), (C), (D), (A)
(4) (C), (A), (B), (D)

31. ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਕਾਲਕ੍ਰਮਿਕ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰੋ।

(A) ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ

(B) ਖੇਤੀਬਾੜੀ-ਜਲਵਾਯੂ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ

(C) ਗਹਿਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

(D) ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਿਸ਼ਨ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

(1) (C), (A), (B), (D)
(2) (B), (C), (D), (A)
(3) (B), (A), (D), (C)
(4) (D), (A), (C), (B)

32. ਸੂਚੀ-I ਅਤੇ ਸੂਚੀ-II ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :

ਸੂਚੀ-I (ਊਰਜਾ ਦੀ ਕਿਸਮ)		ਸੂਚੀ-II (ਮੁੱਖ ਸਥਾਨ/ਖੇਤਰ)	
(A)	ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ	(I)	ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ
(B)	ਹਵਾ ਊਰਜਾ	(II)	ਭਾਰਤ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ
(C)	ਜਵਾਰ-ਭਾਟਾ ਊਰਜਾ	(III)	ਤਾਰਾਪੁਰ
(D)	ਜੀਓਥਰਮਲ ਊਰਜਾ	(IV)	ਮਣੀਕਰਨ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

(1) (A) – (I), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (IV)
(2) (A) – (III), (B) – (I), (C) – (II), (D) – (IV)
(3) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)
(4) (A) – (II), (B) – (IV), (C) – (III), (D) – (I)

SPACE FOR ROUGH WORK

33. Which of the following statements are correct with respect to land degradation ?

(A) All degraded lands are wasteland.

(B) All degraded lands may not be wasteland, but unchecked process of development may lead the conversion to wasteland.

(C) Land degradation is permanent or temporary decline in productive capacity of the land.

(D) Waterlogged, marshy areas and gullied lands are different types of degraded lands.

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A), (C) and (D) only (2) (A), (B) and (D) only

(3) (A), (B) and (C) only (4) (B), (C) and (D) only

34. Identify from the following the statement which is ***not*** correct about the Rhine waterways.

(1) It is navigable for 700 km.

(2) It flows through a rich coalfield and the whole basin has become a prosperous manufacturing area.

(3) Ocean-going vessels can reach upto Cologne.

(4) It connects the industrial areas of Switzerland, France and Russia.

35. Arrange the following states in the descending order of their population density as per Census of India, 2011 :

(A) West Bengal (B) Uttar Pradesh

(C) Kerala (D) Tamil Nadu

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (D), (A), (C), (B) (2) (A), (C), (B), (D)

(3) (B), (A), (D), (C) (4) (C), (B), (D), (A)

36. Match **List-I** with **List-II** :

List-I (Type of Town)	**List-II (Example)**
(A) Industrial	(I) Mhow
(B) Commercial	(II) Katni
(C) Transport	(III) Satna
(D) Garrison	(IV) Modinagar

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A) – (IV), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (I) (2) (A) – (I), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (IV)

(3) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (IV), (D) – (III) (4) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)

SPACE FOR ROUGH WORK

33. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਥਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ ?

(A) ਸਾਰੀਆਂ ਖਰਾਬ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ।

(B) ਸਾਰੀਆਂ ਖਰਾਬ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬੰਜਰ ਨਾ ਵੀ ਹੋਣ ਪਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

(C) ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨਿਘਾਰ ਸਥਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਗਿਰਾਵਟ ਹੈ।

(D) ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ, ਦਲਦਲੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਖਡਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਖਰਾਬ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋਃ

(1) ਸਿਰਫ਼ (A), (C) ਅਤੇ (D)
(2) ਸਿਰਫ਼ (A), (B) ਅਤੇ (D)
(3) ਸਿਰਫ਼ (A), (B) ਅਤੇ (C)
(4) ਸਿਰਫ਼ (B), (C) ਅਤੇ (D)

34. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਕਥਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ਜੋ ਰਾਈਨ ਜਲਮਾਰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ***ਨਹੀਂ*** ਹੈ ।

(1) ਇਹ 700 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਆਵਾਜਾਈ ਯੋਗ ਹੈ।

(2) ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕੋਲਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਬੇਸਿਨ ਇੱਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਨਿਰਮਾਣ ਖੇਤਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

(3) ਇਹ ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਕੋਲੋਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

(4) ਇਹ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ, ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

35. ਭਾਰਤ ਦੀ 2011 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਘਣਤਾ ਦੇ ਉਤਰਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰੋ।

(A) ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ
(B) ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
(C) ਕੇਰਲ
(D) ਤਮਿਲਨਾਡੂ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋਃ

(1) (D), (A), (C), (B)
(2) (A), (C), (B), (D)
(3) (B), (A), (D), (C)
(4) (C), (B), (D), (A)

36. ਸੂਚੀ-I ਅਤੇ ਸੂਚੀ-II ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :

ਸੂਚੀ-I (ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕਿਸਮ)	**ਸੂਚੀ-II (ਉਦਾਹਰਣ)**
(A) ਸਨਅਤੀ	(I) ਮਹੂ
(B) ਵਪਾਰਕ	(II) ਕਟਨੀ
(C) ਆਵਾਜਾਈ	(III) ਸਤਨਾ
(D) ਗੈਰੀਸਨ	(IV) ਮੋਦੀਨਗਰ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋਃ

(1) (A) – (IV), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (I)
(2) (A) – (I), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (IV)
(3) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (IV), (D) – (III)
(4) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)

SPACE FOR ROUGH WORK

37. Identify from the following, the correct statements with reference to the metropolis.

(A) It is often the chief centre or seat of some form of activity.

(B) It could be administrative, commercial or industrial centre.

(C) It generally serves a small hinterland.

(D) It is a very large city or agglomeration of population.

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A), (B) and (D) only
(2) (A), (C) and (D) only
(3) (A), (B) and (C) only
(4) (B), (C) and (D) only

38. Match **List-I** with **List-II** :

	List-I (Economic Activity)		List-II (Example)
(A)	Quaternary	(I)	Manufacturing
(B)	Secondary	(II)	Mining
(C)	Tertiary	(III)	Taxi services
(D)	Primary	(IV)	Research scientist

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (III), (D) – (IV)

(2) (A) – (I), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (IV)

(3) (A) – (IV), (B) – (I), (C) – (III), (D) – (II)

(4) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)

39. Identify from the following, the correct statements with reference to oil refineries in India.

(A) Digboi is an example of market-based oil refinery.

(B) Tatipaka Oil Refinery is located in Andhra Pradesh.

(C) Numaligarh Oil Refinery is located in north-east India.

(D) Bina Oil Refinery is located in Madhya Pradesh.

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A), (B) and (D) only
(2) (A), (B) and (C) only
(3) (A), (C) and (D) only
(4) (B), (C) and (D) only

SPACE FOR ROUGH WORK

37. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ।

(A) ਇਹ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(B) ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ, ਵਪਾਰਕ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੇਂਦਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(C) ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(D) ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

(1) ਸਿਰਫ਼ (A), (B) ਅਤੇ (D)
(2) ਸਿਰਫ਼ (A), (C) ਅਤੇ (D)
(3) ਸਿਰਫ਼ (A), (B) ਅਤੇ (C)
(4) ਸਿਰਫ਼ (B), (C) ਅਤੇ (D)

38. ਸੂਚੀ-I ਅਤੇ ਸੂਚੀ-II ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :

ਸੂਚੀ-I (ਆਰਥਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ)	**ਸੂਚੀ-II (ਉਦਾਹਰਣ)**
(A) ਕੁਆਟਰਨੇਰੀ	(I) ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ
(B) ਸੈਕੰਡਰੀ	(II) ਮਾਈਨਿੰਗ
(C) ਟਰਸ਼ਰੀ (Tertiary)	(III) ਟੈਕਸੀ ਸੇਵਾਵਾਂ
(D) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ	(IV) ਖੋਜ ਵਿਗਿਆਨੀ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

(1) (A) – (I), (B) – (II), (C) – (III), (D) – (IV)
(2) (A) – (I), (B) – (III), (C) – (II), (D) – (IV)
(3) (A) – (IV), (B) – (I), (C) – (III), (D) – (II)
(4) (A) – (III), (B) – (IV), (C) – (I), (D) – (II)

39. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਰਿਫ਼ਾਇਨਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ।

(A) ਡਿਗਬੋਈ ਬਾਜ਼ਾਰ-ਅਧਾਰਤ ਤੇਲ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ।

(B) ਟਾਟੀਪਾਕਾ ਤੇਲ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

(C) ਨੁਮਾਲੀਗੜ ਤੇਲ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

(D) ਬੀਨਾ ਤੇਲ ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ:

(1) ਸਿਰਫ਼ (A), (B) ਅਤੇ (D)
(2) ਸਿਰਫ਼ (A), (B) ਅਤੇ (C)
(3) ਸਿਰਫ਼ (A), (C) ਅਤੇ (D)
(4) ਸਿਰਫ਼ (B), (C) ਅਤੇ (D)

SPACE FOR ROUGH WORK

40. Identify from the following, the correct statements about transportation in India.

(A) Atal Tunnel passes through Pir Panjal Range.

(B) About 80% Indian Railway track is of metre gauge.

(C) The Inland Waterways Authority was set up in 1986.

(D) Konkan Railway connects Roha in Karnataka to Mangalore in Kerala.

Choose the correct answer from the options given below :

(1) (A), (B) and (C) only

(2) (A) and (C) only

(3) (A) and (B) only

(4) (B), (C) and (D) only

Read the given passage carefully and answer the five questions that follow.

Cottage industry is the smallest manufacturing unit. The artisans use local raw materials and simple tools to produce everyday goods in their homes with the help of their family members or part-time labour. Finished products may be for consumption in the same household or for sale in local (village) markets. Capital and transportation do not wield much influence as this type of manufacturing has low commercial significance and most of the tools are devised locally. Some common everyday products produced in this sector of manufacturing include foodstuff, fabrics, mats, containers, tools, furniture, shoes and figurines of wood from the forest, shoes, thongs and other articles from leather, pottery and bricks from clays and stones. Goldsmiths make jewellery of gold, silver and bronze. Some artefacts and crafts are made out of bamboo and wood obtained locally from the forests.

Small scale manufacturing is distinguished from household industries by its production techniques and place of manufacture (a workshop outside the home/cottage of the producer). This type of manufacturing uses local raw materials, simple power-driven machines and semi-skilled labour. It provides employment and raises local purchasing power. Therefore, countries like India, China, Indonesia and Brazil, etc. have developed labour-intensive small scale manufacturing in order to provide employment to their population.

Large scale manufacturing involves a large market, various raw materials, enormous energy, specialised workers, advanced technology, assembly-line mass production and large capital. This kind of manufacturing developed in the last 200 years, in the United Kingdom, Northeastern USA and Europe. Now it has diffused almost all over the world.

SPACE FOR ROUGH WORK

40. ਭਾਰਤ ਵਿਚਲੇ ਆਵਾਜਾਈ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ।

(A) ਅਟਲ ਸੁਰੰਗ ਪੀਰ ਪੰਜਾਲ ਰੇਂਜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੈ।

(B) ਲਗਭਗ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ ਟਰੈਕ ਮੀਟਰ ਗੇਜ ਹਨ।

(C) ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਲਮਾਰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1986 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(D) ਕੋਂਕਣ ਰੇਲਵੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਰੋਹਾ ਨੂੰ ਕੇਰਲ ਦੇ ਮੰਗਲੌਰ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋਃ

(1) ਸਿਰਫ਼ (A), (B) ਅਤੇ (C)

(2) ਸਿਰਫ਼ (A) ਅਤੇ (C)

(3) ਸਿਰਫ਼ (A) ਅਤੇ (B)

(4) ਸਿਰਫ਼ (B), (C) ਅਤੇ (D)

ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਅਗੇ ਦਿਤੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।

ਕੁਟੀਰ ਉਦਯੋਗ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਇਕਾਈ ਹੈ। ਕਾਰੀਗਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਸਧਾਰਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਿਆਰ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਦ ਉਪਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਘਰ ਵਿੱਚ ਖਪਤ ਲਈ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ (ਪਿੰਡ) ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਵਪਾਰਕ ਮਹੱਤਤਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਧਨ ਸਥਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੁੱਝ ਆਮ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ, ਕੱਪੜੇ, ਚਟਾਈ, ਡੱਬੇ, ਸੰਦ, ਫਰਨੀਚਰ, ਜੁੱਤੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ, ਜੁੱਤੀਆਂ, ਥੰਗਸ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੁਨਿਆਰੇ ਸੋਨੇ, ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਕਾਂਸੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕਲਾਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਬਾਂਸ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਤੋਂ ਸਥਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਲੱਕੜ ਤੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਉਤਪਾਦਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਸਥਾਨ (ਉਤਪਾਦਕ ਦੇ ਘਰ/ਕੁਟੀਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਵਰਕਸ਼ਾਪ) ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਕੱਚੇ ਮਾਲ, ਸਧਾਰਨ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਹੁਨਰਮੰਦ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਦਯੋਗ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ, ਚੀਨ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਰਤੀ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਬਜ਼ਾਰ, ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਭਾਰੀ ਊਰਜਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਮੇ, ਉੱਨਤ ਤਕਨੀਕ, ਅਸੈਂਬਲੀ-ਲਾਈਨ ਪੁੰਜ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਪੂੰਜੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਪਿਛਲੇ 200 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ, ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ. ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਇਹ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ।

SPACE FOR ROUGH WORK

41. The small scale manufacturing and the cottage manufacturing are distinguished on the basis of _________ .

Fill in the blank with the correct option.

(1) raw materials

(2) quantity of production

(3) production techniques

(4) scale of profits

42. Which one of the following is ***not*** a feature of small scale manufacturing ?

(1) It engages semi-skilled labour force.

(2) It provides employment and raises local purchasing power.

(3) The artisans produce goods in their homes with the help of their family members or part-time labour.

(4) It is labour intensive manufacturing.

43. From the following, identify the feature of the cottage industry :

(1) Use of advanced technology

(2) Specialized workers

(3) Finished products may be for consumption in the same household

(4) Mass production

44. Large scale manufacturing is ***not*** ___________________.

Fill in the blank with the correct option.

(1) capital intensive

(2) energy intensive

(3) technology intensive

(4) labour intensive

45. Which of the following is ***not*** a product of cottage industry ?

(1) Mat

(2) Shoes

(3) Car

(4) Basket

SPACE FOR ROUGH WORK

41. ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕੁਟੀਰ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ____________ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ ।

(1) ਕੱਚਾ ਮਾਲ

(2) ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ

(3) ਉਤਪਾਦਨ ਤਕਨੀਕਾਂ

(4) ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ

42. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ***ਨਹੀਂ*** ਹੈ ?

(1) ਇਹ ਅਰਧ-ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਿਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(2) ਇਹ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(3) ਕਾਰੀਗਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਜਾਂ ਪਾਰਟ-ਟਾਈਮ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(4) ਇਹ ਕਿਰਤੀ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ਹੈ।

43. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਟੀਰ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ ।

(1) ਉੱਨਤ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

(2) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਮਚਾਰੀ

(3) ਮੁਕੰਮਲ ਉਤਪਾਦ ਉਸੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਖਪਤ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(4) ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਤਪਾਦਨ

44. ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਕਾਰੀ ____________ ***ਨਹੀਂ*** ਹੈ।
ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ ।

(1) ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ

(2) ਊਰਜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ

(3) ਤਕਨੀਕ ਪ੍ਰਧਾਨ

(4) ਕਿਰਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ

45. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕੁਟੀਰ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ***ਨਹੀਂ*** ਹੈ ?

(1) ਮੈਟ

(2) ਜੁੱਤੇ

(3) ਗੱਡੀ

(4) ਟੋਕਰੀ

SPACE FOR ROUGH WORK

Read the given passage carefully and answer the five questions that follow.

Jhabua district is located in the westernmost agro-climatic zone in Madhya Pradesh. It is, in fact, one of the five most backward districts of the country. It is characterised by a high concentration of tribal population (mostly Bhils). The people suffer due to poverty which has been accentuated by the high rate of resource degradation, both forest and land. The Watershed Management Programmes funded by both the ministries of "Rural Development" and "Agriculture", Government of India, have been successfully implemented in Jhabua district which has gone a long way in preventing land degradation and improving soil quality. Watershed Management Programmes acknowledge the linkage between land, water and vegetation and attempt to improve livelihoods of people through natural resource management and community participation. In the past five years, the programmes funded by the Ministry of Rural Development alone (implemented by Rajiv Gandhi Mission for Watershed Management) have treated 20 percent of the total area under Jhabua district. The Petlawad block of Jhabua is located in the northernmost part of the district and represents an interesting and successful case of Government-NGO partnership and community participation in managing watershed programmes. The Bhils in Petlawad block, for example, (Sat Rundi hamlet of Karravat village) through their own efforts, have revitalized large parts of Common Property Resources (CPR). Each household planted and maintained one tree on the common property. They also have planted fodder grass on the pasture land and adopted social-fencing of these lands for at least two years. Even after that, they say, there would be no open grazing on these lands, but stall feeding of cattle, and they are thus confident that the pastures they have developed would sustain their cattle in future. An interesting aspect of this experience is that before the community embarked upon the process of management of the pasture, there was encroachment on this land by a villager from an adjoining village. The villagers called the Tehsildar to ascertain the rights on the common land. The ensuing conflict was tackled by the villagers by offering to make the defaulter encroaching on the CPR, a member of their user group and sharing the benefits of greening the common lands/pastures.

SPACE FOR ROUGH WORK

ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜੋ ਅਤੇ ਅਗੇ ਦਿਤੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।

ਝਾਬੂਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੱਛਮੀ ਖੇਤ-ਜਲਵਾਯੂ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੰਜ ਸਭ ਤੋਂ ਪਛੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਆਬਾਦੀ (ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭੀਲ) ਦੀ ਉੱਚ ਇਕਾਗਰਤਾ ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਪੀੜਤ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਦੀ ਉੱਚ ਦਰ ਕਾਰਨ ਵਧੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ "ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ" ਅਤੇ "ਖੇਤੀਬਾੜੀ" ਦੋਵਾਂ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਾਸ਼ੀ ਵਾਟਰਸ਼ੈਡ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਝਾਬੂਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਘਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਾਟਰਸ਼ੈੱਡ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜ਼ਮੀਨ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਤਵੱਜੋ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, (ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਮਿਸ਼ਨ ਫਾਰ ਵਾਟਰਸ਼ੈਡ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ) ਫੰਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੇ ਝਾਬੂਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰ ਦਾ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਝਾਬੂਆ ਦਾ ਪੇਟਲਵਾਡ ਬਲਾਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਰੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਟਰਸ਼ੈੱਡ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ-ਐੱਨ. ਜੀ. ਓ. ਭਾਈਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਸਫਲ ਮਾਮਲਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਪੇਟਲਾਵਾਡ ਬਲਾਕ (ਕਰਾਵਟ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਤ ਰੁੰਡੀ ਪਿੰਡ) ਦੇ ਭੀਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਜਾਇਦਾਦ ਸਰੋਤਾਂ (ਸੀ. ਪੀ. ਆਰ.) ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਰਾਗਾਹ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਚਾਰਾ ਘਾਹ ਵੀ ਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਾੜ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਰਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਸ਼ੂਵਾੜ੍ਹ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਚਰਾਗਾਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਪੋਸ਼ਣ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਚਰਾਗਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸੀ. ਪੀ. ਆਰ. 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਿਫਾਲਟਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਮੂਹ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਆਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ/ਚਰਾਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ।

SPACE FOR ROUGH WORK

46. Petlawad block of Jhabua is located in which part of the district ?

(1) Southernmost

(2) Westernmost

(3) Northernmost

(4) Easternmost

47. Which tribal community has high concentration in the district of Jhabua ?

(1) Bhils

(2) Munda

(3) Santhal

(4) Meena

48. The Watershed Management Programmes, which have been successfully implemented in Jhabua were funded by _____________.

Fill in the blank with the correct option.

(1) Ministry of Tourism

(2) Ministries of Rural Development and Agriculture

(3) Ministry of Road Transport and Highways

(4) Ministry of Tribal Affairs

49. Which among the following was ***not*** used by Bhils to revitalise Common Property Resources ?

(1) Plantation of fodder grass

(2) Plantation of trees

(3) Open grazing

(4) Social-fencing

50. Jhabua district is located in which agro-climatic zone of Madhya Pradesh ?

(1) Northernmost

(2) Southernmost

(3) Easternmost

(4) Westernmost

SPACE FOR ROUGH WORK

46. ਝਾਬੂਆ ਦਾ ਪੇਟਲਾਵਾਡ ਬਲਾਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਿਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ?

(1) ਸਭ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ

(2) ਸਭ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ

(3) ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ

(4) ਸਭ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ

47. ਕਿਸ ਆਦਿਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਝਾਬੂਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਆਬਾਦੀ ਹੈ ?

(1) ਭੀਲ

(2) ਮੁੰਡਾ

(3) ਸੰਥਾਲ

(4) ਮੀਨਾ

48. ਝਾਬੂਆ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਟਰਸ਼ੈੱਡ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ __________ ਦੁਆਰਾ ਫੰਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਕਲਪ ਨਾਲ ਭਰੋ ।

(1) ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰਾਲਾ

(2) ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰਾਲਾ

(3) ਸੜਕ ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਰਾਜਮਾਰਗ ਮੰਤਰਾਲਾ

(4) ਆਦਿਵਾਸੀ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰਾਲਾ

49. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭੀਲ ਦੁਆਰਾ ਆਮ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ***ਨਹੀਂ*** ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ?

(1) ਚਾਰੇ ਦੇ ਘਾਹ ਦੇ ਬਾਗਾਨ

(2) ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣਾ

(3) ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਰਾਈ

(4) ਸੋਸ਼ਲ-ਫੈਂਸਿੰਗ

50. ਝਾਬੂਆ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸ ਖੇਤੀ-ਜਲਵਾਯੂ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ?

(1) ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ

(2) ਸਭ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ

(3) ਸਭ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵੱਲ

(4) ਸਭ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ

SPACE FOR ROUGH WORK

SPACE FOR ROUGH WORK

SPACE FOR ROUGH WORK

Read carefully the following instructions :

8. No candidate will be allowed to leave the OMR Answer Sheet blank. If any OMR Answer Sheet is found blank, it shall be crossed by the Invigilator with his/her signature, mentioning "Cancelled" on it.

9. Do not tear or fold any page of the Test Booklet and OMR Answer Sheet.

10. Candidates are advised to ensure that they fill the correct particulars on the OMR Answer Sheet, i.e., Application No., Roll No., Test Booklet No., Name, Mother's Name, Father's Name and Signature.

11. In case of any discrepancy in any question between English and Hindi/Regional language version, the English version will be considered as the final version for evaluation.

12. Rough work is to be done in the space provided for this purpose in the Test Booklet only.

13. The answers will be evaluated through electronic scanning process. Incomplete or incorrect entries may render the OMR Answer Sheet invalid.

14. Candidates are advised not to fold or make any stray marks on the OMR Answer Sheet. Use of Eraser, Nail, Blade, White Fluid/Whitener, etc., to smudge, scratch or damage in any manner the OMR Answer Sheet during examination is strictly prohibited. Candidature and OMR Answer Sheet of candidates using Eraser, Nail, Blade or White Fluid/Whitener to smudge, scratch or damage in any manner shall be cancelled.

15. There will be one copy of OMR Answer Sheet i.e., the Original Copy. After the examination is over, the candidate shall hand over the OMR Answer Sheet to the Invigilator. The candidate can take away the Test Booklet after the examination is over. If the candidate does not hand over the OMR Answer Sheet to the Invigilator and goes away with the OMR Answer Sheet, his/her candidature shall be cancelled and criminal proceedings shall also be initiated against him/her.

16. Candidates are advised strictly not to carry handkerchief, any mobile phone, any type of watch, belt or wear ornaments like ring, chain, ear-ring, etc., electronic or communication device, pen, pencil, eraser, sharpener and correction fluid to the Examination Centre. If any candidate is found possessing any such item, he/she will not be allowed to enter the examination centre. Possession of a mobile phone or any other aiding material as mentioned above by the candidate in the examination room will be treated as a serious violation and it may lead to cancellation of the candidature and debarring him/her from future examinations.

17. If a candidate violates any instructions or shows any indiscipline or misbehaviour, appropriate action will be taken including cancellation of candidature and debarring from future examinations.

18. Use of electronic/manual calculator is **not** allowed.

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ :

8. ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਖਾਲੀ ਛੱਡਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵੀ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਖਾਲੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਇਨਵੀਜੀਲੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ 'ਤੇ "ਰੱਦ" ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

9. ਟੈਸਟ ਪੁਸਤਿਕਾ ਅਤੇ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਨੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤੇ ਪਾੜੋ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫੋਲਡ ਕਰੋ।

10. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ 'ਤੇ ਸਹੀ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ, ਰੋਲ ਨੰਬਰ, ਟੈਸਟ ਬੁੱਕਲੇਟ ਨੰਬਰ, ਨਾਮ, ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ।

11. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ/ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਤਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਰਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

12. ਸਿਰਫ ਟੈਸਟ ਬੁੱਕਲੇਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਮੋਟਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

13. ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਕੈਨਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਧੂਰੀਆਂ ਜਾਂ ਗਲਤ ਐਂਟਰੀਆਂ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

14. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ 'ਤੇ ਨਾ ਫੋਲਡ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਣਚਾਹੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਬਣਾਉਣ। ਇਰੀਜ਼ਰ, ਨੇਲ, ਬਲੇਡ, ਸਫੈਦ ਤਰਲ/ਵ੍ਹਾਈਟਨਰ, ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੌਰਾਨ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧੱਬੇ, ਸਕ੍ਰੈਚ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਅਤੇ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ, ਇਰੇਜ਼ਰ, ਨੇਲ, ਬਲੇਡ ਜਾਂ ਸਫੈਦ ਫਲੂਇਡ/ਵਾਈਟਨਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧੱਬੇ, ਸਕ੍ਰੈਚ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

15. ਓ.ਐੱਮ.ਆਰ. ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਯਾਨੀ ਅਸਲ ਕਾਪੀ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਟੈਸਟ ਬੁੱਕਲੈੱਟ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਮੀਦਵਾਰ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਦਾ ਅਤੇ OMR ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

16. ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਿਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰੁਮਾਲ, ਮੋਬਾਈਲ ਫ਼ੋਨ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਘੜੀ, ਬੈਲਟ ਜਾਂ ਗਹਿਣੇ ਜਿਵੇਂ ਅੰਗੂਠੀ, ਚੇਨ, ਕੰਨ-ਰਿੰਗ ਆਦਿ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਯੰਤਰ, ਪੈੱਨ, ਪੈਨਸਿਲ, ਇਰੇਜ਼ਰ, ਸ਼ਾਰਪਨਰ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਨਾ ਰੱਖਣ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਉਲੰਘਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

17. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕਿਸੇ ਹਦਾਇਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਜਾਂ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

18. ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ/ਮੈਨੂਅਲ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ **ਨਹੀਂ** ਹੈ।